

HAITULA

Kyläkeskiviikko 16.1.2013

Suomen maatalousmuseo Sarka
Kirsi Laine

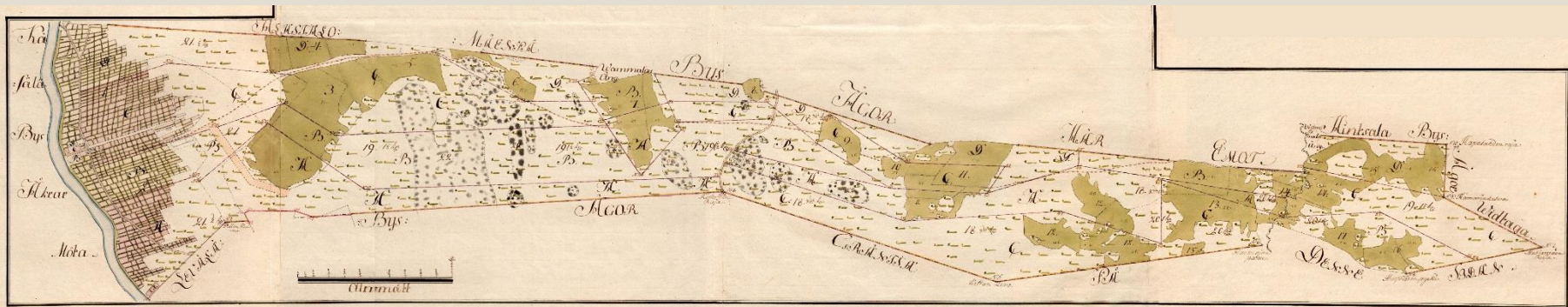
Haitulan talot

- 3 taloa vuonna 1540 ja seuraavana kaksi lisää
 - Matti Markunpoika, Olavi, Markku, Martti Juhonpoika ja Olavi Pietarinpoika
- Matti Markunpojan talon otti lukuisten autioitumisten jälkeen isännöitäväkseen vuonna 1642 Pehun poika Knuuti, jonka mukaan talo sai nimekseen Knuutila.
- Olavin talo autioitui lopullisesti 1610-luvun alussa.
- Markun talo autioitui lopullisesti vuonna 1616.
- Martti Juhonpojan tila tunnetaan myöhemmin nimellä Pehu.
- Olavi Pietarinpojan lisänimi oli Tila, josta tuli talolle nimi Tilanen. Yhdistettiin Pehuun 1606 ja erotettiin jälleen omaksi talokseen 1730-luvulla.

Haitula 1780-luvulla

- 4 taloa: Jaakko Knuutila, Matti Knuutila, Pehu ja Tilanen
- 22 asukasta (rippikoulun käynnyttä), joista palkollisia 3
- Ei käsityöläisiä eikä sotilaita

Isojakokartta

Kylätontti ja -vainio

- Isojaossa suoritettiin peltojako vuonna 1781
- Matti Knuutila ilmoitti halustaan muuttaa kylätontilta Levälän puolisen pellon päähän

Nimistöä 1700-luvulla

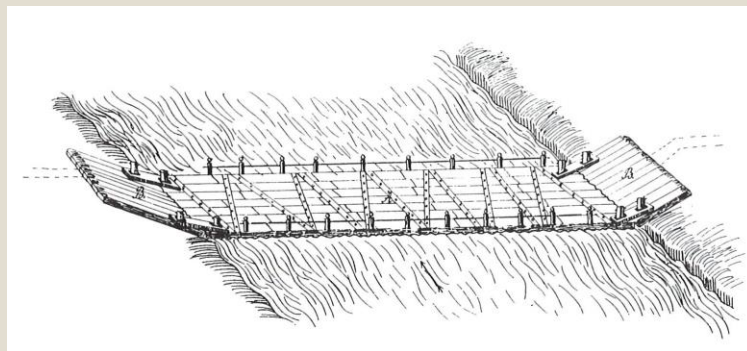

Haitulan torpat

- Pehun Nummela ainut pitkäaikainen torppa
 - Isännän veli 1. torppari
 - Sijaitsi Kojon kirkkotien toisella puolella
- Pehu: Mi(k)kola (1810-50)
- Tilanen: Hakala (1830-50), Heikkilä (1840-60), Huhdanpää (1850-60)
- Knuutila: Mäkelä (1830-60)

Haitulan silta

- 1600-luvulla kelluva lauttasilta
- 1681 käräjillä käsiteltiin lauttasilan hoitoon tarvittavaa väkimäärää. Todettiin erityisesti kevättulvien aikaan lautan kiinnittämisen olevan ongelmia. Voitiin irrottaa talveksi paikoiltaan. Edellytti matalia rantapenkereitä.
- Haitulan silta oli Loimaan toiseksi pisin maantiesilta (60 m)
- Rautabetonisilta 1915-16
- Joki oli hyvä kulkuväylä. Vielä 1800-loppupuolella maantietä Haitulasta kirkolle ei pidetty talvella auki vaan kuljettiin jäätä myöten

Kuva kirjasta Veikko Laakso: Suur-Loimaan historia, osa I

100 vuotta isojaosta

- Molemmilla Knuutiloilla myllyosuudet Vammalan Keskisessä myllyssä
- Tilanen muuttanut Uotilaksi 1850-luvulla, minkä jälkeen se siirtyi kruununvouti F.O. Humelinin omistukseen
- 1800-1900 -lukujen taitteessa Haitulaan perustettiin yhtiömeijeri, jonka osakkaat lähtivät 1905 mukaan Kojonjoen osuusmeiriin

Haitula

Loimaan lehdessä julkaistu tiivistelmä esitelmästä

Monille Haitulan kylästä tulee ensimmäisenä mieleen silta. Kun Loimaalta kuljetaan Alastarolle Vanhaa Alastarontietä pitkin, Loimijoki ylitetään Haitulan siltaa pitkin. Haitulan kylä jää joen itäpuolelle ja silta on aivan kylän pohjoislaidassa. Paikalla on ollut jo 1600-luvulla kelluva lauttasilta, joka voitiin irrottaa talveksi paikoiltaan.

Haitula on pitkä ja kapea kylä kahden samanlaisen kylän, Levälän ja Alastaron Mäenpään, välissä. 1700-luvun lopulla, kun Haitulassa tehtiin isojakoa, kylän talot sijaitsivat yhteisellä kylätontilla Loimijoen ja Alastarolle vievän tien välissä. Tietä reunustivat kylän riihet, joita paloturvallisuuden vuoksi ei sijoitettu pihapiireihin. Pellot sijaitsivat joen rannassa talojen ympärillä. Peltojen takana alkoivat metsä ja niityt. Kapea metsän ja niittyjen kaistale jatkui Kojon kirkkotien (tie, jota kojonkulmalaiset kulkivat kirkolle) yli aina Haaranojan itäpuolelle asti.

Kylän maita yritettiin 1500-luvun puolivälin jälkeen viljellä jopa kuuden talon voimin, mutta 1610-luvulta alkaen kylässä oli kaksi taloa, jotka myöhemmin tunnettiin nimillä Pehu ja Knuutila. Tilanen erotettiin Pehusta omaksi tilakseen 1730-luvulla, ja Knuutila jaettiin kahteen osaan 1760-luvulla. Näin ollen isojakoa tehtiin 1780-luvulla neljän talon kesken. Kylässä asui parikymmentä aikuista ja kymmenkunta lasta. Kylän asukkaista vain kolme oli palkollisia, eikä käsityöläisiä tai sotilaita asunut kylässä lainkaan.

Ennen isojakoa kylän pellot, niityt ja metsät olivat kylän talojen yhteisomistuksessa. Peltoja viljeltiin sarkoina. Isojaossa, joka Haitulassa tehtiin kaksivaiheisesti, syntyi yksityinen maanomistus. Ensimmäisessä vaiheessa jaettiin pellot. Jako oli yksinkertainen, ja jokainen talo sai peltonsa yhtenä lohkona. Peltojaon yhteydessä sovittiin myös toisen Knuutilan muuttamisesta pois kylätontilta lähelle Levälän rajaa. Tätä taloa alettiin kutsua Pelto-Knuutilaksi ja kylätontille jäänyttä Kylä-Knuutilaksi.

Muutamaa vuotta myöhemmin jakotoimitusta jatkettiin jakamalla myös kylän niityt ja metsät. Pian jaon jälkeen kylään syntyi ensimmäinen ja ainut pitkäaikainen torppa. Pehun isännän veli sai viljeltäväkseen Nummi-nimisen niityn mukaan Nummelaksi nimetyn torpan Kojon kirkkotien toiselta puolelta. Tämä torppa säilyi aina 1900-luvulle asti. Haitulan viisi muuta torppaa jäivät parin, kolmen vuosikymmenen yrityksiä 1800-luvun puolivälin molemmin puolin.

Peltoa raivattiin paljon lisää 1800-luvun kuluessa. Aluksi raivaus kohdistui kylävainiota lähinnä oleviin alueisiin. Viimeisenä vuorossa olivat kylän takamaat Haaranojan suunnalla. Kylän taloista Tilasen nimi muuttui Uotilaksi 1800-luvun puolivälissä. Tämä muutos huomioiden nykyisin peruskarttalehdeltä löytyvät edelleen kaikkien 230 vuotta sitten isojakoa Haitulassa tehneiden talojen nimet.

Lähteitä

- Veikko Laakso: Suur-Loimaan historia, osat I ja II
- Suomen sukuhistoriallisen yhdistyksen kuvatietokanta www.sukuhistoria.fi (kirkonkirjat)
- Kansallisarkiston digitaaliarkisto diginarc.fi (kirkonkirjat, kartat)
- Timo Verho: Loimaan talonpoikaissuvut 1540-1870